

Gyakran megesik az is, hogy a bianco váltó eredeti üreségében kerül egy jóhiszemű leszámítoló birtokába. A leszámítolónak, ha a jóhiszemű váltóbirtokos részére nyújtott engedményekkel akar élni, forgatójától csak úgy fogadja el a váltót, ha az legalább lejáratra kitöltve adja át neki. Elvileg nincs az ellen sem kifogás, ha a leszámítoló a lejárat tekintetében megelégszik a forgató bemondásával is, de az előbb említettem mód gyakorlatilag sokkal előnyösebb.

Végül hangsúlyozni kívánom azt, amivel megbeszélésemet kezdenem kellett volna. A bianco-váltó nem alkalmas fix lejáratu kötelezettségek fedezésére. Különösen nem alkalmas akkor, ha a váltót leszámítolásra szánták. A bianco váltónak mint fedezeti váltónak akkor van tere és gyakorlati haszna, mikor bizonytalan lejáratu és összegü kötelezettséget vállalunk; ha feltételhez, vagy jövőbeli események bekövetkezéséhez fűződik a váltó esedékessége; tehát, mikor valóban nem tudjuk, hogy vajjon mennyi lesz a folyószámlaegyenleg és mikor éri el a kikötött maximumot; vagy mikor nem tudjuk, hogy a közös üzlet mikor és mennyit fog jövedelmezni; vagy a netáni kár, melynek fedezetére a váltó adatott, felmerül-e valóban, mikor és milyen összegben. Ha az összeget és időpontot ismerjük, kitöltött váltót adjunk és kérjünk, és azt mindig a tényleges körülményeknek megfelelően töltjük ki, mert ha így talán többbe is kerül, — mégis a legolcsóbb.

Dr. Pethő Tibor,
kir. járásbíró.

Az ingójelzálogjogról.

(Megjegyzések a Javaslathoz.)

Gazdasági életünk hosszú idők óta érzi, hogy a kézizálog nem lehet az ingó vagyona szereszhető hitel egyedüli és kielégítő eszköze. Azzal, hogy a római jog tultengő hypothekája és privilegizált titkos zálogjogai reakciójaként modern jogunk az ingóságokra történő hitelezést kizárólag a kézizálog formájában legalizálta: a zálogviszony fejlődési lehetőségét elfojtotta és a forgalomképes, nagyértékű dolgok széles körét kizárta a hitelforrások sorából. Az intézmény gondolatának éles ellentmondásaként, ma ingó-záloghitelhez csak az juthat, akinek van oly felesleges vagyontárgya, amit kezéből kiadhat. A gazdasági élet funkcióinak egészséges működését csak a megfelelő jogi instrumentumok biztosíthatják, ezért mind általánosabbá vált az a kívánság, hogy törvényes intézmény tegye lehetővé a tulajdonosnak nélkülözhetetlen ingóságok olyan elzálogosíthatását, amelynek keretében a zálogtárgy a tulajdonos kezében marad és emellett a követelést dologilag biztosítja.

Valamilyen szükséglet általános volta azonban azt is jelenti, hogy a kielégítésül rendelt eljárás a gazdasági világ leg-

különbözőbb csoportjait érintvén: ezek mindegyike a maga partikuláris érdekei által színezett formában szeretné azt megvalósítva látni. Innen van az, hogy mikor az ingójelzálogjog gondolata — az adott lehetőségek között szerencsés konstrukcióban — törvényhozási témává izmosodott, az érdekeltségek egyik-másika a Javaslat részletmegoldásai ellen olyan vehemens támadást indított, amely a vita hevében végül is az intézmény egésze elleni tiltakozásban élesedett ki. A kereskedői érdekképviseltek jártak itt legelől: az ingójelzálogjog intézményéről megállapították azt, hogy teljesen felesleges. E vélemény kétségtelenül bizonyítja, hogy a kereskedelem az ingójelzálogjog bevezetésének szükségét nem érzi, de a többi területi ág pozitív szükségre hivatkozó kívánsága ellenében nem bizonyítja azt, hogy az intézmény általánosságban felesleges volna. Mihelyt a Javaslat az ingójelzálogul leköthető tárgyak sorából a kereskedelmi változó áruaktárt kirekesztette (2. §.), legérzékenyebb pontján neutralizálta azt a területet, amelynek megtámadásától az érdekeltségek féltek, de egytuttal az új hitelforma szerepét a kereskedelmi forgalomban a minimumra redukálta. Ha másfelől a mezőgazdaság és ipar ragaszkodnak a termelő erejüket jelentősen növelő intézmény bevezetéséhez, akkor természetesen a kereskedői aggályok nem szerepelhetnek oly abszolút érdekként, amely más érdekek mellőzése árán is feltétlen honorálást várhat.

Akik kezdetől fogva az intézmény mellett szóaltak fel, álláspontuk helyességének legjobb próbáját fogják látni abban, ha szembenéznek azokkal a kifogásokkal, amelyek a Javaslat körül támadt érdekes és tanulságos vitában az ellentmondások vezérmotívumaiként hangzottak felénk.

Az ellenvetések a következők voltak: 1. A modern hitel fejlődési iránya a személyi hitel kiterjesztése felé mutat; ezt az egészséges és szükségképpen folyamatot veszélyezteti az új intézmény, mert ezután minden hitelező arra fog törekedni, hogy a törvény által rendelkezésére adott dologi biztosítókat megszerezze. 2. Az ingójelzálogjog a kis emberek fogyasztási célokra szánt hitelét fogja közvetíteni, az alsóbb és középosztály eladósodását mozdítja elő. 3. Különös veszély van abban, hogy az ingójelzálogjog nyilvánkönyvi publikálásával az adós vagyoni helyzete a nyilvánosság ellenőrzése alá kerül. A kereskedői hitel alapja, az objektív vagyon mellett, a hitelnyerő személyébe vetett bizalom. Ez a bizalom ma nem szűnik meg akkor sem, mikor az adós átmenetileg nehézségekkel küzd; ha azonban a jelzálogkönyv bevezetésével a tényleges helyzet publikussá válik, az a hiteléletre megsemmisítőleg hathat. 4. Az ingatlanra bejegyzett jelzálogjog — formalmi életünk legjobban bevált hiteleszköze — azzal, hogy a lekötött dolgok egy része tekintetében összeütközik az ingójelzálogjoggal, vesztetni fog biztonsága erejéből. 5. A Javaslat által előírt formalitások, különösen a jelzálogkönyv esetenként való megtekintésének szüksége, nemcsak a gyors ütemű hitelkielégítés akadályává lesz, de általánosságban zavarni fogja a forgalom nyugalalmát. 6. Jogi szempontokból felhangzott kifogások: szakítást jelent

a fennálló jog alapelveivel; felesleges, amennyiben a tényleg létező szükségletet a forgalom szurrogát jogalakzatokkal már kielégítette; a Javaslat a leköthető zálogtárgyakat helytelenül választotta ki; a hitelezők körének korlátozása indokolatlan és gazdaságilag káros privilégiumokat teremt; a konstrukció nem nyújt a hitelezőnek kellő biztosítékot; végül a jelzálogos hitelező és a lekötött zálogtárgy jóhiszemű megszerzőjének érdekei át nem hidalható ellentétben vannak.

Nézzünk szembe ezekkel a kifogásokkal.

Ad. 1. Az általános gazdasági irányzat nem a személyi hitel növelése, ellenkezőleg a hitel objektívizálódása felé tendál. A háboru óta érezhető hitelválság nem annyira a tőkék megfogyatkozásának következménye, mint bizalmi válság. Ha a személyi bonitás követelménye helyébe a reálhitel lép, ha a vagyont — a kötelezett személyétől és sorsának változásától függetlenül — rendeljük fedezetül, ugy ez erősíti a hitelezőt, de nyeresége lesz az adósnak is, mert könnyen értékesíthető, határozott biztosítékra könnyebben, gyorsabban és olcsóbban fog kölcsönt kapni.

Teljesen érthető annak a kereskedőnek vagy iparosnak álláspontja, ki azt vallja, hogy az ingójelzálogjog intézményesítése *nekí* nem érdeke, mert fedezet nélküli személyi hitelt is kap. De érthetetlen ez álláspont kiélezése az irányban, hogy ugyanez a kereskedő vagy iparos tiltakozik az intézmény bevezetése ellen azzal, hogy ez *általánosságban* fölösleges, sőt egyesesen veszélyes, mert instituálása esetén már tőle is dologi biztosítékot fognak kérni. Ez a prognózis a gazdasági viszonyok félreismerésére vall. Az adósok pozíciója nagyon különböző; azok mellett, akik személyi hitelt „élvezhetnek”, ott vannak az adósok ezrei, akik ebből a kedvezményből ki vannak zárva, esetleg pusztán azért, mert nem kapcsolódtak abba a szervezetbe, amelyben a személyi nexus pótolja az objektív adottságokat. Ez utóbbiaknak igazán nem felesleges az új intézmény, amely rengeteg olyan tőkeértéket emel hitelalappá, amely eddig ilyenül nem szolgált. A hitel uniformizálása és a személyi hitel megszűnése sem fog bekövetkezni. Nemcsak az adósok különbözők, de a hitelt nyújtók is versenyben állanak egymással és csak természetes, hogy ha valamelyik adós üzlete vagy vállalkozása személyi hitellel megbízhatónak látszik, akkor már a verseny nyomása is arra fogja készíteni a hitelezőt, hogy e jó adósnak könnyebb feltételű, eddigi összeköttetésük formájában tartott személyi hitelt nyújtson.

Ad 2. Az ingójelzálogjog bevezetése a könnyelmű adósságcsinálást nem fogja előmozdítani. A könnyelműség sohasem az adósságcsinálásban, hanem abban a módban jelentkezik, ahogy a hitelt nyerő a folyósított kölcsönt felhasználja. E vonatkozásban a Javaslat nagyon ügyesen emel korlátokat az irányban, hogy az új intézmény kizárólag a termelési hitel eszközeként legyen hasznosítható. Amikor 2. §-ában a lekötött zálogtárgyak körét olyképpen határozza meg, hogy azok kizárólag a mezőgazdaság, bányászat, ipar és kereskedelem termelő eszközei lehetnek, akkor ipso facto kizárja az ügyletalapítás köréből mindazokat az ingóságokat, amelyek e cél előmoz-

dítására nem alkalmasak. Háztartási ingóságok és butorok, könyvtárak, jelzótárgyul nem szolgálhatnak; a kistermelők — kisbirtokosok, kiskereskedők — létminimumot jelentő felszerelési eszközei le nem köthetők. (4. §.) A zálogtárgyaknak termelési áganként való felsorolása reflexhatásában lehetetlenné teszi azt is, hogy azok a személyek, akik ilyen termelő objektumoknak nem tulajdonosai, ingőjelzójogot alapítsanak. A 2. § tárgyilag és alanyilag körülzárt e területébe nem esnek a szabad foglalkozást űzők (ügyvédek, orvosok, mérnökök), tisztviselők és munkások, ehhez képest utóbbiak ingóságaikat jelzójogilag nem köthetik le. Bár arról folyhatnék a vita, hogy az ilyen gyámkodó tilalom hasznára vagy kárára van-e végső eredményben a védenecnek — az kétségtelen, hogy a Javaslat óvatos rendelkezései egy közgazdaságilag káros eladósodási folyamat feltételeit nem szaporítják.

Ad 3. A nyilvánosság előtti elzárkózás posztulátuma az üzleti titok fogalmának félreismeréséből ered és eddig is a forgalom biztonságának súlyos megzavarását eredményezte. Az emberi szervezet funkcióinak hibáit az anatómiai vizsgálódások derítették fel; a közelmúltban sok gazdasági corpus került a kényszergyógyászok és csődök tárgyalása során szakszerű boncolás és nyilvános autopsia alá és adott szemléltető oktatást arról, hogy mire vezet a hitelezés túllengése mellett az adós üzleti gesztiójának féltve őrzött és tiszteletben tartott titokzatosága. Mikor lehámlott az üzleti diszkréció leple, egyszerűben elötűnt a tényleges helyzet és a jogállapot közti teljes diszharmónia: az áruhitelező biztosnak vélt fedezetének látszó, dusan megtöltött raktárakról most kiderült, hogy egyik feltűk bizományi áru, a másik tulajdonjog fenntartással került az adós birtokába; az ingóságok egy részét valamelyik óvatos hitelező által régebben — biztosítási céllal — vezetett bírói végrehajtás köti, a vagyon egyéb tárgyai felett honyolult társas viszonyokból és a legerőltetettebb módon kieszelt zálogjogi lekötésekből eredő igények lebegnek. Végül is a jóhiszemű hitelező elől minden fedezeti alapot elvonnak azok a jogosítványok, amelyek a legális forgalom rovására, csak az üzleti titkolódzás sötétségében tényéshettek.

A tanulság kettős. Ha az adós hitelügyletei a nyilvánosság ellenőrzése alatt állottak volna, akkor ilyen megzavart státus sohasem keletkezhett volna. De azt is látjuk, hogy a *jóhiszemű hitelező érdekeit kijátszó, e legális intézmények köntöskében jelentkező ügyletálatzatok lényegükben ugyanazon cél felé törnek, amelyet egyenlő feltételek megteremtésével, világosan és becsülétesen az ingőjelzójog akar megoldani.* A legellenzenvesebb pozíció a kereskedelmi forgalom biztonsága jelszavával mesterségesen elhomályosítani az adós jogviszonyait pusztán azért, hogy a lepel mögött az ügyesebb, gazdaságilag talán erősebb vagy lelkiismeretlenebb hitelezők olyan biztosítékokat szerezzenek maguknak, amely biztosítékok általános, mindenkire érvényes formában való törvényes intézményesítését perhorreszkálják.

A világoóság és áttekinthetőség nem válhat a forgalom hátrányára. Az ingatlantulajdonos hitelét nem zavarja az, hogy

jelzálogos tartozásait a telekkönyv mindenki előtt deklarálja. Ha hitele megrendül, nem azért történik, mert telekkönyvében bejegyzések vannak, hanem azért, mert e terhelések száma és súlya azt jelzi, hogy az igénybe fett hitel vagyoni erejét már számbavehetően megtámadta, hogy tehát aki ezentul is kölcsönöz, annak, biztonsága már praekarius. Az adós vagyoni helyzetének a jelzálogkönyvön keresztül való feltárása sem fog reá nézve hátrányokat jelenteni; pozitív irányban pedig azt eredményezi, hogy az a termelő, iparos vagy kereskedő, aki valamilyen okból a hitelszervezetbe bekapcsolódni nem tudott, most vagyoni állásának nyílt feltárása és dologi biztosítékok nyújtása mellett nyugodtan és becsületesen veheti igénybe azt a hitelt, amely őt objektív vagyoni státusához mértén megilleti.

Még az sem igaz, hogy a forgalom eddig is nélkülözhetette volna az adós vagyoni viszonyainak nyilvánartását. Az információs hálózat a kereskedelmi hitel látszólagos publicitását próbálta megszervezni, a nyilvánosság szükséges specialitása, pontossága, tehát megbízhatósága nélkül.

Ad 4. Az a félelem, hogy az ingatlanra bejegyzett jelzálogjog és az ingójelzálogjog kollíziója folytán előbbi — gazdasági életünk egyik legerősebb pillére — sokat veszítene biztonságából; a Javaslat szerkezete folytán okát veszítette. A kérdés különösen a felszerelés és a függőtermés tekintetében élelhető volt ki, lévén ezek azok a 2. § szerint zálogtárgyul rendelt ingóságok, amelyekre az ingatlanra való szoros kapcsolatuk révén, az utóbbit terhelő jogok kiterjednek. A Javaslat 12. §-a szerint azonban az ingatlanra vagy haszonélvezetére előbb szerzett jog megelőzi a felszerelési tárgyakra vagy a függőtermésre szerzett ingójelzálogot. E rendelkezés nemcsak az ütközési lehetőségeket zárja ki, de teljes mértékben fenntartja az ingatlan vagyona szerzett dologi jogok átfogó erejét.

Ad 5. Lehetetlen ellenvetés az is, hogy a helyi jelzálogkönyvbe való betekintés és a Javaslat által előirt formalitások akadályai lesznek a forgalom nyugalmának általánosságban, különösen pedig az új intézmény népszerűsödésének. Nincs ma sem hitelező, aki kereskedőnek szakszerű információ, gazdának vagy földművesnek községi bizonyítvány nélkül kölcsönözne; nincsen hitelező, aki jelzálogkölcsön folyósítása előtt a telekkönyvet meg ne tekintené. A gondos üzletember eddig sem kötött jelentősebb ügyletet a szembenálló fél helyzetét megvilágító telekkönyv, cégjegyzék, sőt a bírósági iratok lajstromának megtekintése nélkül, úgyhogy a forgalmat semmiben sem fogja megzavarni az, hogy az ilyen nagyobb értékű, fizikailag is nagyobb tömegű, a forgalomban külön életet élő ingóságokra történő hitelnyújtásnál vagy akár azok megszervezésénél a hitelező vagy szerző fél az új nyilvánkönyvbe is kénytelen lesz betekinteni.

Ad 6. Az ingóhitelnek kézizálogként való megszervezése a jogrend szempontjából nem oly abszolút kényszerűség, hogy a jogalakulás irányát attól el ne téríthessük. Már a kézizálog általánosítása nem volt egyéb, mint a germán jog elveinek reakciója a római jog hypertrophiált titkos jelzalogaival szemben. Mihelyt azonban a gyakorlat hangosan jelzi annak szükségét,

hogy az ingó vagyon hitelalappá emeltessek anélkül, hogy a tulajdonos birtokából kikerülve, az ő számára termelő értékét elveszítse: a jog nem lebeghet mozdulatlan magasságban meghaladott elméletek megközelíthetetlen védelmezőjeként, hanem kötelessége az átadás postulatúmának megkerülésével konstruált zálogjog felépítését vállalni. Sőtétbe ugrásról itt nem lehet szó, mert a forgalmi élet, amely az elevenbeavágó problémákat maga oldja meg, valahányszor a jogalkotás elzárkózik azok rendezésétől: az új intézmény által előírni szándékolt célt kerülő utakon zavaros és bizonytalan formulákkal már megvalósította.

Tulajdonjogfenntartás, szinleges adásvételi és bérleti szerződések, a végrehajtási zálogjog ügyleti felhasználása, a német Sicherungsbereignung, mind az ingójelzálogjog által kifejezett érdekek a meglévő jogintézményeket mimikrizáló megjelenései. Ez álarcos hitelügyletek azonban éppen azokat a veszedelmeket rejtegetik, amik a titkos jelzálogjogok ellenében a kézi zálog generalizálását annakidején parancsoló szükséggé tették: mind titkos, más hitelező által fel nem ismerhető, nem ellenőrizhető biztosítékok. Formájuk zavarossága bonyolult, a szándékolt biztosításon túlmenő lekötöttséget teremt. A fiduciárius tulajdonos szélesebb jogkört gyakorol, mint amennyit a hitelügylet gazdasági szükségessége igazol és amennyit a felek intencionálnak. Ezenfelül költségesek, sokszor uszorás üzleki és miután törvényes alapjuk nincsen, teljesen bizonytalanok. *Nincsen erősebb érv az ingójelzálogjog intézményesítése mellett, mint a gazdasági élet e jogászai torz formulái, melyek nemcsak azt jelzik, hogy a szükséglet fennáll, de azt is igazolják, hogy e kényszerült megoldások a gazdasági élet komoly veszedelmét rejtik.*

A Javaslat taxative sorolja föl azokat az ingóságokat, amelyek ingójelzálogtárgyak lehetnek. A kiválasztást általánosságban és a taxáció tárgyait is több oldalról kifogásolták. A kijelölést kétségen kívül nem elvi szempontok, hanem a forgalom érdekei kívánják, mértékét pedig a kielégítendő gazdasági szükséglet adja meg. In idea nem volna akadályja annak, hogy minden vagyontárgy, amelyet termelő értékénél fogva a tulajdonos érdekei sérelme nélkül ki nem adhat, elzálogosítható legyen. Miután azonban a Javaslat kísérlet egy hazai jogunkban eddig ismeretlen intézmény bevezetésére, csak helyeseltető az óvatosság, amely megszorítva a zálogtárgyul lekötendő ingóságok körét, automatikusan korlátozza azt a területet is, amelyen az ügylet lebonyolításra kerül. Ugyanezt a célt szolgálja a 20. § is, mikor az ingójelzálogjoggal biztosítható követeléseket meghatározva, reflexhatásként a hitelezők pontosan körülírt csoportját ruhazza fel az ügyletkötés jogával és ezzel a kontrahensek tekintetében is lezárja azt a kört, melyen belül az új intézmény gazdasági szerepét betöltheti. A hitelezői privilégiumot lényegesen enyhíti — a gyakorlatban valószínűleg teljesen ellensúlyozni fogja — az a körülmény, hogy a hitelezők személyét illető korlátozás csak a zálogjog megalapítása idejére szól, az egyszer megalapított jelzálogos követelés pedig bárkire átruházható. (13. §.)

Intézményünknek a hitelformák versenyében kétségtelen handikapé, hogy oly feltétlen dologi erősségi biztosítékot, mint az ingatlanok világában a telekkönyvi intézményen felépülhetett, nyújtani nem tud. A Javaslát ezt a hátrányt igyekszik kiegyenlíteni, mikor 32. §-ában érdekes és praktikusan felépített skáláját adja azoknak az intézkedéseknek, amelyekkel a hitelező biztonsági érzése és a biztonság objektív kellekei fokozhatók lesznek. A zálogtárgy megjelölésével, elidegenítésének tilalmával, ellenőrzésével, meghatározott helyen és módon való őrzésével stb. az *ingójelzálog intenzitása annyira fokozható, hogy a foglalással és zárlati kezeléssel teremtett bírói zálogjog biztonsági fokát elérje, sőt megközelítse a legteljesebb biztonságot nyújtó kézzzálogot is*. A 32. §-ban felsorolt speciális intézkedések nem kógens jellegűek. Konstitutív hatálya mindenkor a jelzálogkönyvbe való bejegyzésnek lesz, de a felek személyi viszonya és a zálogtárgy természete majd az egyik, majd a másik intézkedést teszi majd kívánatosná vagy feleslegessé. Az ingójelzálogjogi hitelviszonyba mindig bele fog játszani a személyi hitel motívumainak egyik alap-eleme: a hitelezőt az ingójelzálogjog maradék nélkül csak akkor védi, ha az adós bizalmat érdemel, legalább abban az értelemben, hogy a zálogtárggyal jogellenesen rendelkezni nem fog. Néha tehát — azokban az esetekben, ahol a hitelező de lege lata személyi hitelt folyósított volna — az itt nyújtott fokozottabb biztosítékok igénybevétele nélkül elegendő lesz annak a biztonsági plusznak megszerzése, amit az objektív fedezet és a nyilvankönyvi feljegyzés jelent. Ellenkező esetben a Javaslát módot ad olyan kikötések hatályba léptetésére, amelyek maradék nélkül eloszlattják azokat az aggályokat, melyek az új intézmény fogyatékos biztonságot nyújtó konstrukciója miatt támasztáltak.

Egyik legnehezebb és legsebezhetőbb pontja az új intézmény által felvetett problémakörnek az, hogy miként hozható összhangba a jelzálogos hitelező érdeke a jóhiszemű szerzőnek a forgalom biztonsága érdekében megóvandó jogaival? Feltétlenül káros volna az, ha olyan tárgyak kerülnének a gazdasági élet keringésébe, amelyek felett a jelzálogi lekötés láthatatlan árnyéka lebeg, de ha a zálogtárgy elidegenítésének veszélyét feltétlenül a jelzálogos hitelezőre hárítjuk, utóbbi joggal tiltakozhatna az ellen, hogy a forgalom biztonságát az ő követelésének biztonsága rovására védelmezzük. A Javaslát a súlyos probléma megoldására egy közbülső módot választott. Nevezetesen kimondja, hogy ha az elzálogosító a terhelt dolog tulajdonát jogellenesen másra ruházza, a jóhiszemű tulajdonos ellen a hitelező jelzálogját általában nem érvényesítheti, de érvényesítheti akkor, ha az új tulajdonos a szerzéskor rosszhiszemű volt, vagy pedig ha a szerzés ingyenesen történt.

Az elvi kijelentésnél természetesen érdekesebbek azok a közelebbi meghatározások, amelyek alapján a Javaslát a do-log megszerzőjének rosszhiszeműségét fennforgónak látja. A rosszhiszeműség generális szabálya e vonatkozásban az, hogy

a szerzőnek tudomása volt vagy csak súlyos gondatlanságból nem volt tudomása arról, hogy a megszerzett dolgot ingójelzálogjog terheli. A súlyos gondatlanság ismérveit különbözőképpen jelöli meg az ingóságok természete szerint. A hitelező érdekei legmesszebbmenően védenek meg azon dologösszességek tekintetében, amelyek mint élő és holt felszerelés, valamely jószág egész függőtermése, végül elkülönített raktári anyag vagy árukészlet a Törvény életbelépése után köztudomásúlag ingójelzálogtárgyaknak ismertetnek, amelyről tehát mindenki fölteheti majd, hogy ilyenül le vannak kötve. Ezeknél az ingóságoknál a szerző fél súlyos gondatlanság miatti rosszhiszeműségét a Javaslat megállapítja már abból, hogy az új tulajdonos az ingójelzálogkönyvet meg nem tekintette. Ugyancsak rosszhiszemű az, aki az ilyen dologösszességekből olyan egyes dolgot szerez meg, amelyről tudja, hogy a dologösszességből nem a rendes gazdálkodás szabályai szerint idegenítettét, el. — A forgalmat aligha fogja megzavarni az, ha ilyen fizikailag is nagyobb tömegű, a gazdaságban külön életet élő ingóságok megszerzésénél a szerző ezentul fokozottabb óvatossággal lesz kénytelen eljárni. — Rosszhiszeműnek tekinti a Javaslat végül azt a szerzőt is, aki oly dolgot szerez meg, amelyen az elzálogosítás ténye felismerhető külső jellel fel van tüntetve, (32 §) vagy olyan állatot szerez, amelynek járlatán az elzálogosítás feljegyzést nyert. (34. §.) Viszont kifejezetten megállapítja, hogy az itt körülírt esetektől eltekintve, a jelzálogkönyv megtekintésének elmulasztása egymagában nem elegendő a szerzés rosszhiszeműségének megállapításához.

Ilyen körülmények között szembetűnő, hogy egyedi ingóságok elzálogosításánál a hitelező védelmének problémája — a forgalom könnyedségének tett koncesszió eredményeként — nagyon prekárius megoldáshoz jutott. Az intézmény fejlődése e vonatkozásban úgy képzelhető el, hogy különösen kezdetben, a hitelező az olyan ügyletnél, amelynél a zálogtárgy magánjogi eszközökkel utól nem érhető elidegenítése megtörténhetik, azt csak úgy fogja megkötni, ha az adós személyében garanciát lát arra, hogy a büntető rendelkezésektől való félelem nélkül is, a tisztességes kereskedő gesztiójával fogja a zálogtárgyat megőrizni; vagy pedig a zálogtárgy tekintetében a 32. és 33. §§-ban megadott szigorú biztonsági intézkedéseket fogja egyidejűleg foganatosítani. A fejlődés másik irányát abban látom, hogy a gyakorlat termelési áganként ki fogja alakítani az egyedi ingóságok tekintetében is azokat a csoportokat, amelyek tipikusan ingójelzálogtárgyul szolgálnak és ha ezek a csoportok már kialakultak, akkor a bírói gyakorlat kétségen kívül el fog jutni ahhoz, hogy az egyedi ingóságok tekintetében is megkívánja a jelzálogkönyv megtekintését — ellenkező esetben annak tartalmát irányadónak tekintve azzal szemben is, aki ezt a megtekintést elmulasztotta.

Megjegyzéseim során szándékosan exponáltam az intézmény fényoldalait és kerültem a Javaslat egyik-másik könnyen kifogásolható rendelkezésének kritikáját. Mikor a nagy elvi ellenvetéseket intézményünk a Javaslatban életre kelt formájá-

ban maradék nélkül megsemmisíti, akkor törvényszerkesztési vagy szövegezési szépséghibák kiszinezése e helyen csak az egységes és helyes impresszió rovására történhetnék. Valamely jogintézmény jelentőségét és gazdasági hasznavehetőségét alig befolyásolják a szabályozás formájának elkerülhetetlen érdeségei, amelyeket a gyakorlat egyébként is hamarosan lecsiszol. Ezért ha látjuk, hogy a jogélet levegőjében évtizedek óta formátlanul szállongó gondolat olyan gazdasági és jogi posztulátummá izmosodott, amelynek legális rendezése immár a feltétlen kényszerűség erejével hat: akkor a jogászközvélemény hivatása nem lehet más, mint a Javaslat törvényerőre való emelésének siettetésével az égetővé vált gazdasági szükséglet kielégítését előmozdítani.

Dr. Varannai István.

SZEMLE.

Jogalkotás.

Részvényjogunk reformja és az angol-amerikai részvényjog.

Nem véletlen az, hogy a jogfejlődés különösen a gazdasági életviszonyokkal legszorosabb kapcsolatban álló hiteljog terén a külföldi jogalkotás példái után mily irányban orientálódik. Nem a jogi konstrukció formai szépsége, logikájának lenyűgöző volta gyakorolja itt az igazi vonzóerőt, mint inkább az a körülmény, hogy mely országokkal állunk komoly és szoros gazdasági kapcsolatban s mit várhatunk tőlük fennálló összeköttetéseinkben. Az, hogy ma a hiteljog fejlődésében első-sorban pedig a társasági, illetve a részvényjog Németországban s most nálunk is behatóbban veszi figyelembe az angol-amerikai jog institúcióit és szellemét, annak kétségtelen oka abban rejlik, hogy mint hitelnyújtó piac, első-sorban Anglia és Amerika jönnek tekintetbe és így alakul ki az a természetes törekvés, hogy bizonyos jog intézményeinkkel is e pénzadó országok jogrendszeréhez igyekszünk közeledni.

Amidőn most nálunk a hatalmas anyagot felölelő Kunz-féle javaslat részvényjogi reformkérdéseit élénk megvitatás tárgyává tették, közgazdasági szempontból talán legnagyobb jelentőséggel az a témakör bírhat, mely nem annyira a részvénytársaság belső felépítésének jogtechnikai és szervezeti problémáit tárgyalja, hanem a részvényjog körében új, gazdaságilag elsőrendű jelentőséggel bíró részvényesi formákat kíván inaugurálni. Ez újítások az angol-amerikai részvényjogrendszerhez való közeledést jelentenék. Közgazdasági és jogi szempontból itt a helyes döntéshez ugy jutunk el, ha választ a következő kérdésekre kerestünk: